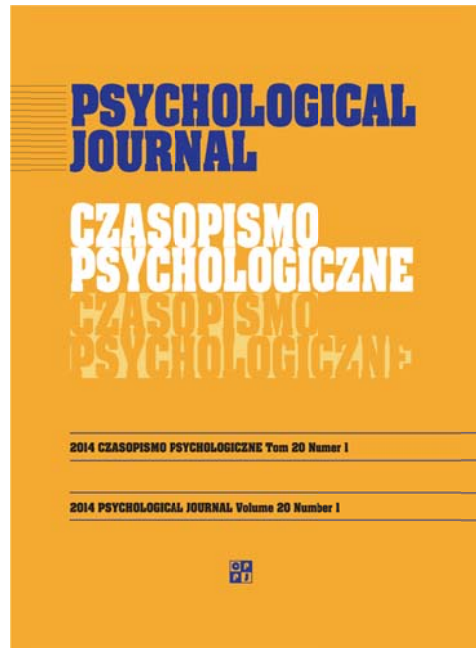

LIST OF ARTICLES IN CZASOPISMO PSYCHOLOGICZNE – PSYCHOLOGICAL JOURNAL (CPPJ)

2014

2014 VOLUME 20 (1)

- 7-14 *Igor Pietkiewicz, Jonathan Smith*
A PRACTICAL GUIDE TO USING INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS IN QUALITATIVE RESEARCH PSYCHOLOGY

Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) has become a popular methodological framework in qualitative psychology. Studies based in IPA focus on examining how individuals make meaning of their life experiences. A detailed analysis of personal accounts followed by presenting and discussing the generic experiential themes is typically paired with the researcher's own interpretation, which is an expression of double hermeneutics in practice. IPA draws upon phenomenology, hermeneutics, and idiography. This paper presents fundamental principles behind IPA and offers guidelines for doing a study based on this framework.

Key words: qualitative research methodology, interpretative phenomenological analysis, qualitative psychology

- 15-21 *Cezary W. Domański*
„Czego nas uczy „psychologia niekontynuowana”?”

WHAT DO WE LEARN FROM THE „NON-CONTINUED PSYCHOLOGY”?

In psychology, similarly to other sciences, we can name subjects and problems, which further investigation was currently halted. Most of them are not listed in modern psychological vocabularies. They seemingly only possess historical value. Those subjects can be divided in two broad categories. The first one includes problems, that were excluded from the scope of interest of scientific psychology, the moment it has been established as a science. Some of them remain in the scope of interest of philosophy, others were deemed pseudo-scientific and excluded. But there is a broad group of subjects, that were investigated by the psychologists of the interwar period and in the second half of the 20th Century, but are currently no longer subject to examination and theoretical reflection. This article forms an attempt of an answer to the following question – how can we explain this phenomena and does it have any significant implications for the image of modern psychology?

Key words: .history of psychology, forgetting in science, psychological research

W psychologii, podobnie jak w innych naukach, można wskazać tematy i problemy, których badanie obecnie zarzucono. Większość z nich nie funkcjonuje we współczesnych słownikach psychologicznych. Na pozór mają one jedynie znaczenie historyczne. Tematy te można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej należą zagadnienia, które w momencie powstania psychologii naukowej zostały wyłączone z obszaru jej zainteresowań. Niektóre z nich pozostały w orbicie zainteresowań filozofii, inne zaś zostały wykluczone jako pseudonaukowe. Istnieje jednak duża grupa tematów, które zajmowały psychologów w okresie międzywojennym i w drugiej połowie XX wieku, a obecnie nie są już przedmiotem badań ani nawet refleksji teoretycznej. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie jak można wyjaśnić przyczyny tego zjawiska i czy ma ono jakieś istotne skutki dla obrazu współczesnej psychologii.

Słowa kluczowe: historia psychologii, zapominanie w nauce, badania psychologiczne

- 23-30 *Marek Majczyna*
Przyzwalanie jako rys podmiotowego funkcjonowania człowieka

ACQUIESCING AS A CHARACTERISTIC OF THE SUBJECTIVE FUNCTIONING OF A HUMAN BEING

The category of acquiescing in terms of a process, and acquiescence as the result of that process, is one of the primary issues in the area of the subjective functioning of an individual. In psychologically-oriented reflections, acquiescing reveals, every time, an individual's own activity. Each activity, in turn, points to a fundamental and primary relationship between that activity and its agent: a given activity is always somebody's. An analysis of both elements of the relationship will, presumably, enable the disclosure of the agent's characteristics: in what way does what is happening with and in a person transform itself into his/her own activity? How does an individual reveal

himself/herself in his/her activity? How, out of various elements of the inner reality as well as the socio-cultural one, does a person shape and disclose what he/she claims to be "his/hers"? Psychologically, the category of acquiescing reveals an individual's experiences of one's self and one's relations in their fullness as they appear to him/her.

Key words: acquiescing, agency

Kategoria przyzwalania jako procesu i przyzwolenia jako efektu owego procesu jest jednym z głównych zagadnień z obszaru podmiotowego funkcjonowania człowieka. W rozważaniach psychologicznie zorientowanych przyzwalanie każdorazowo będzie ujawniało aktywność własną jednostki ludzkiej. Każda z kolei postać aktywności będzie wskazywała na podstawową i źródłową relację między ową aktywnością a jej sprawcą: aktywność jest każdorazowo kogoś. Analiza obu członów relacji pozwoli, jak można domniemywać i tego się spodziewać, odsłonić cechy charakteryzujące sprawcę: Jak to, co się dzieje z człowiekiem i w nim, przeistacza się w jego aktywność własną? Jak człowiek ujawnia siebie w swojej aktywności? Jak z rozmaitych elementów rzeczywistości wewnętrznej i społeczno-kulturowej człowiek kształtuje i ujawnia to, o czym powiada „moje”? W sensie psychologicznym kategoria przyzwalania ukazuje pełnię doświadczeń siebie i różnych relacji danego człowieka, tak jak są one mu dostępne.

Słowa kluczowe: przyzwalanie, podmiotowość

Justyna Melonowska

31-38 **Status refleksji teoretycznej i metod jakościowych w psychologii a jej funkcja społeczna**

STATUS OF THEORETICAL REFLECTION AND QUALITATIVE METHODS IN PSYCHOLOGY AND ITS SOCIAL FUNCTION

The goal of the article is to examine the dependency between the status and level of theoretical reflection and the social function of knowledge. Max Horkheimer's social function of philosophy is analyzed, as is the status of theoretical reflection in genere as seen by Gordon Allport, Max Horkheimer, Hans Georg Gadamer and R.S. Peters. The article reveals that the social function of knowledge depends on the range of theoretical thinking, although theory alone may lead to social oppression and is socially counterproductive. Hence it is necessary to maintain a balance between theory and empirical research. Referring to the works of Allport and Peters, the status of theoretical reflection in psychology is discussed as well as, critically, the social function of psychology. The article posits that if psychology is to bring some important values to the functioning of societies, it is necessary to restore within it the importance of theoretical reflection as well as qualitative methods, to abandon American standards, and to promote European intellectual and methodological culture. The article is of a diagnostic-postulative character.

Key words: psychology, philosophy, theory, social function, method, qualitative methods

Celem artykułu jest analiza zależności, jakie zachodzą pomiędzy poziomem i statusem refleksji teoretycznej w naukach społecznych, szczególnie w psychologii, a społeczną funkcją wiedzy. Analizie poddana zostaje społeczna funkcja filozofii w ujęciu Maxa Horkheimera oraz status refleksji teoretycznej *in genere* w ujęciu Gordona Allporta, Maxa Horkheimera, Hansa Georga Gadamera. Wykazuję, że społeczna funkcja uzyskiwanej wiedzy zależy od rangi przyznawanej myśleniu teoretycznemu, jakkolwiek sama refleksja teoretyczna prowadzić może do opresji społecznej, stąd konieczne jest wypracowanie równowagi pomiędzy nią, a badaniami empirycznymi. Na podstawie prac Allporta i Petersa zostaje następnie omówiony status refleksji teoretycznej w psychologii oraz – krytycznie – jej funkcja społeczna. Twierdzą, że jeśli psychologia ma wnieść istotne wartości do funkcjonowania społeczeństw, należy przede wszystkim podnieść w jej obszarze znaczenie refleksji teoretycznej i metod jakościowych oraz odejść od wzorców amerykańskich na rzecz prymatu kultury europejskiej. Artykuł ma charakter diagnostyczno-postulatywny.

Słowa kluczowe: psychologia, filozofia, teoria, funkcja społeczna, metoda, metody jakościowe

Agnieszka Mielniczuk

39-43 **Czy nauki prawne mogą być wzorem dla psychologii?**

CAN LEGAL STUDIES BE THE MODEL FOR PSYCHOLOGY?

In the face of current changes psychological science is being constantly challenged. Will the discipline which consists of such diversity of theories, in which even basic concepts can be understood differently deal with these challenges? We use numerous definitions of intelligence, personality and temperament; we differentiate between concepts that are understood as synonyms in general knowledge (eg. fear and anxiety). It is difficult to move around this terminological chaos not only for psychologists, but also for researchers in other fields who are often discouraged from starting joint research with psychologists. This is why it is worth considering whether (theoretically) legal studies could be used as an ideal model for psychology. Of course in this context legal studies would be understood as a set of disciplines (humanities and social sciences) that study law – a system of general, abstract and univocal rules and guidelines to govern behaviour. These disciplines are characterized by: precision of language, univocal terminology, hierarchical structure, non-contradiction of interpreted norms, and completeness of the system that defines usage of a given law. We can also benefit from more precise rules that refer to particular parts of the legal system, come from individual branches/sectors of law (eg. party autonomy or legal proceedings limitation).

Key words: psychology, norm, law

W dobie dzisiejszych przemian przed psychologią naukową stoją nowe wyzwania. Czy poradzi sobie z nimi dyscyplina, którą charakteryzuje wielka różnorodność teorii, w której podstawowe pojęcia rozumiane bywają na różne sposoby? Mamy liczne definicje podstawowych pojęć psychologicznych, różnicujemy znaczenie określeń, które w potocznej świadomości funkcjonują jako synonimy. Nie tylko psychologom trudno jest poruszać się w tym chaosie terminologicznym, ale zniechęca on także przedstawicieli innych nauk do podjęcia wspólnych badań. Z tego względu warto zastanowić się czy (przynajmniej teoretycznie) takim idealnym wzorem dla psychologii nie mogłyby stać się nauki prawne. Oczywiście nauki prawne definiowane jako zbiór nauk humanistycznych i społecznych zajmujących się prawem czyli systemem norm, rozumianych jako ogólne, abstrakcyjne i jednoznaczne dyrektywy postępowania. Nauki te charakteryzuje: precyzja językowa, jednoznaczna terminologia, hierarchiczna struktura, niesprzeczność wyinterpretowanych norm, zupełność systemu określającego charakter stosowanego prawa. Można również czerpać doświadczenia z zasad bardziej specyficznych odnoszących się do części systemu prawa, wynikających z poszczególnych jego gałęzi/ działów (na przykład z autonomii woli czy prekluzji procesowej).

Krzysztof Mudyń

45-53 **Między dehumanizacją a antropomorfizacją. Powracający problem natury ludzkiej**

BETWEEN DEHUMANIZATION AND ANTHROPOMORPHIZATION. RETURNING PROBLEM OF HUMAN NATURE

The author suggests that – unintentionally – the problem of human nature returns in contemporary psychology. Alike other "big issues", such as the issue of free will or subjectivity, it returns through empiricism, that enforces theoretical generalizations due to interpreting test

results and through appearing controversy in the context. The classic question: "What is human?" on empirical plane gives way to the question: "Who (for me) is human?". This is the contemporary equivalent of the biblical empirical question "Who is my fellow man?". The question appears both in the context of research on dehumanization and infrahumanization, as well as in the study of anthropomorphization. In both cases, the mere construction of the method enforces necessary resolving of what is „human” and what is „inhuman.” The combination of the two perspectives, i.e. manifestations of dehumanization and anthropomorphization according to the author – makes us think in a new way about „being human”, that is, in continuous way rather than in the zero-one way. Also, individual's relationships with other people and non-human objects turn out to be more „fuzzy” and more complex than it might seem. It is easy to note, especially on the emotional level, that, on the one hand, we (in varying degrees) deny other people the human qualities, but, at the same time, (sometimes in the highest degrees) we are willing to bestow human qualities on beings who are not humans.

Key words: dehumanization, anthropomorphization, human nature, "Who is human?"

Autor sugeruje, że do psychologii współczesnej – w sposób niezamierzony – powraca problem natury ludzkiej. Podobnie jak inne „wielkie problemy”, takie jak zagadnienie wolnej woli lub podmiotowości, powraca on za sprawą empirii, która wymusza teoretyczne uogólnienia w związku z interpretowaniem wyników badań oraz za sprawą pojawiających się w tym kontekście kontrowersji. Klasykne pytanie: „Kim jest człowiek?” w płaszczyźnie empirycznej ustępuje miejsca pytaniu: „Kto jest (dla mnie) człowiekiem?”. Jest to współczesny, empiryczny odpowiednik biblijnego pytania „Kto jest moim bliźnim?”. Pytanie to pojawia się zarówno w kontekście badań nad dehumanizacją i infrahumanizacją, jak też w badaniach nad antropomorfizacją. W obydwu przypadkach już sama konstrukcja metody wymusza konieczne rozstrzygnięcia w kwestii co jest „ludzkie”, a co już jest „niehumaniczne”. Połączenie dwóch perspektyw, tj. przejawów dehumanizacji oraz antropomorfizacji – zdaniem autora – sprawia, że o „byciu człowiekiem” zaczynamy myśleć w nowy sposób, tj. raczej w sposób ciągle (stopniowalny) niż zero-jedynkowy. Także relacje jednostki z innymi ludźmi oraz istotami/obiektami pozaludzkimi okazują się wówczas bardziej „rozmyte” i bardziej złożone niż mogłoby się wydawać. Zwłaszcza w płaszczyźnie emocjonalnej (a m.in. badania nad infrahumanizacją dowodzą jej ważności) nietrudno zauważyć, że z jednej strony innym ludziom (w różnym stopniu) odmawiamy ludzkich cech lecz zarazem ludzkimi cechami (niekiedy w stopniu najwyższym) jesteśmy skłonni obdarzać istoty, które ludźmi nie są.

Słowa kluczowe: dehumanizacja, antropomorfizacja, natura ludzka, „Kto jest człowiekiem?”

Zbigniew Spendel

55-64 **O pewnych kontrowersjach nieporozumieniach wokół „teorii psychologicznej” i „psychologii teoretycznej”**
ABOUT SOME CONTROVERSIES AND MISUNDERSTANDINGS REFERRED TO 'PSYCHOLOGICAL THEORY' AND 'THEORETICAL PSYCHOLOGY'

Concepts of 'psychological theory' and 'theoretical psychology' are understood in different manners and often overinterpreted and misused. The main aim of this article is to present some argumentation for recognition of theoretical psychology as a subdiscipline of psychological methodology rather than as a branch of psychology as such. Since neutral theorizing conducted in opposition to empirical research, producing purely speculative theories can be a dead end for theoretical psychology. The history of theoretical psychology also is presented in this article, especially contributions such as psychologists like J.R. Royce, K.B. Madsen, M.E. Hyland, B.D. Slife & R.N. Williams, A. Kukla, S. Bem & H. Looren de Jong are discussed. Some ideas of specifying the meaning of terms 'theory', 'theoretical', and 'theoryhood' are proposed as well.

Key words: scientific theory, psychological theory, theoretical psychology

Pojęcia „teorii psychologicznej” oraz „psychologii teoretycznej” bywają różnie rozumiane, nadinterpretowane i nadużywane. Głównym celem tego artykułu jest przedstawienie argumentacji za ujmowaniem psychologii teoretycznej raczej jako subdyscypliny metodologii badań psychologicznych, niż jako subdyscypliny psychologii. Neutralne teoretyzowanie praktykowane w opozycji do badań empirycznych i formułowanie czysto spekulatywnych teorii może bowiem okazać się ślepym zaułkiem dla psychologii teoretycznej. W artykule przedstawione zostają również dotychczasowe dzieje psychologii teoretycznej ze szczególnym uwzględnieniem osiągnięć takich psychologów, jak J. R. Royce, K. B. Madsen, M. E. Hyland, B. D. Slife i R. N. Williams, A. Kukla, S. Bem i H. Looren de Jong. Zaproponowana zostaje również pewna idea sprecyzowania znaczenia takich terminów, jak „teoria”, „teoretyczny” i „bycie teorią”.

Urszula Tokarska

65-71 **Status podejścia narracyjnego we współczesnej psychologii**
STATUS OF NARRATIVE PSYCHOLOGY IN CONTEMPORARY PSYCHOLOGY

Depending on the assumed notion perspective, from which the status of narrative approach is considered in modern psychology, diverse attitudes towards it are revealed. The level of favor: acceptance of validity and ascertaining the possibilities and limitations following from the use of narration category within the area of psychology may be written as a continuum stretching from extreme negation to the euphoria. Partially justified criticism of the narrative approach, however, at the same time seems to expose numerous (fraught with far-reaching consequences) weaknesses of contemporary psychology as a science. These include, among others, detachment from philosophical roots in the reflection on human, expanding the thematic scope of experimental search at the expense of deepening it, and the predominance of method over undertaken (often repeatedly duplicated) research topics. Sophisticated research projects often do not relate to the problems or dilemmas experienced by modern man, they do not refer to what the human would regard as crucial. The narrative approach does not obviously constitute an alternative or a remedy for all shortcomings of present psychology. Nevertheless, it appears to sensitize to the above indicated threats and, in the author's opinion, deserves being submitted to kind consideration and multifaceted assessment.

Key words: narrative psychology, status of psychological knowledge

W zależności od przyjętej perspektywy oglądu, z jakiej rozważany jest status podejścia narracyjnego we współczesnej psychologii, ujawniają się zróżnicowane wobec niego postawy. Stopień przychylności: akceptację zasadności oraz konstatację możliwości i ograniczeń, wynikających z wykorzystania kategorii narracji w obszarze psychologii, można rozpisać na kontinuum przebiegającym od skrajnej negacji do euforii. Częściowo zasadna krytyka podejścia narracyjnego wydaje się jednak zarazem obnażać liczne (brzemienne w konsekwencje) słabości współczesnej psychologii jako nauki. Należą do nich m. in. oderwanie od filozoficznych korzeni w refleksji nad człowiekiem, poszerzanie zakresu tematycznego eksperymentalnych poszukiwań kosztem jego pogłębiania oraz prymat metody nad podejmowanymi (często wielokrotnie powielanymi) tematami badawczymi. Wyrafinowane projekty badawcze często nie pozostają w znaczącym związku z doświadczanymi przez współczesnego człowieka problemami czy dylematami, z tym, co on sam uznałby za istotne. Podejście narracyjne nie stanowi, rzecz jasna, ani alternatywy, ani też remedium na wszelkie niedostatki współczesnej psychologii. Wydaje

się jednak uwrażliwiać na zasygnalizowane powyżej niebezpieczeństwa i zasługuje, zdaniem autorki, na poddanie życzliwemu oglądowi i wieloaspektowej ocenie.

Słowa kluczowe: psychologia narracyjna, status wiedzy psychologicznej

Jerzy Bobryk

73-78

Teorie naukowe, metodologia badań empirycznych, metodologia humanistyki

SCIENTIFIC THEORIES, THE METHODOLOGY OF EMPIRICAL RESEARCHES AND THE METHODOLOGY OF THE HUMANITIES

The author argues that the crucial function of scientific theory is to participate in scientific development. Participation in such progress requires not only sophisticated empirical research programmes, but also complicated and corroborated theories. Moreover, the methodology of empirical researches assumes, according to Imre Lakatos, "high degree of autonomy of theoretical science".

Key words: the methodology, history of science, humanistic and social sciences, the scientific development, scientific theories

Autor tekstu rozpoczyna swoje rozważania od stwierdzenia, że istotną funkcją teorii naukowej jest jej udział w naukowym postępie. Udział w takim rozwoju nauki wymaga nie tylko wyrafinowanych programów badań empirycznych ale też istnienia rozbudowanych i potwierdzanych empirycznie wielu teorii. Poza tym trzeba tu dodać, że metodologia naukowych programów badawczych, zgodnie ze słowami Imre Lakatos, zakłada wysoki stopień autonomii teorii naukowych.

Słowa kluczowe: metodologia, historia nauki, nauki humanistyczne, nauki społeczne, rozwój naukowy, naukowe teorie

Tomasz Niemirowski

79-86

Współdziałanie „Ja podmiotowego” i „Ja przedmiotowego” w rozwoju człowieka

COOPERATION OF „EMPIRICAL EGO” AND „PURE EGO” IN THE DEVELOPMENT OF THE MAN

James's notions of "me" (empirical ego) and „I" (pure ego) until now weren't used for the description of the development of man. Nevertheless, they can constitute the interesting model for the structure of a man and the duality in man; they point to what is unchanging and what varies during development. "Pure ego" is unchanging; however „empirical ego", or the conception of oneself, is changeable. It is possible then to understand the development of a man as the change of this conception. This change however cannot be not-directed. So „pure ego" must be something directing. I think one could call it an active information; that is an active image. Man's development consists therefore in the growing agreement of the conception of oneself with „pure ego". This compatibility offers the criterion for assessing the correctness of the development. One should then understand the development as the cooperation of „pure ego" with „empirical". „Pure ego" appoints direction of the development, and „empirical ego" – changing under the influence of the environment and the decision of „pure ego" – reveals developmental potentials creating „empirical ego". Growing sense of a freedom indicates at the correctness of the development.

Key words: development, goal of development, empirical ego, pure ego, self as known, self as knower

Chociaż pojęcia „Ja podmiotowego” i „Ja przedmiotowego” są w psychologii znane od przeszło stu lat (James, 1890), to nie zostały dotąd w pełni wykorzystane do opisu rozwoju człowieka. A jednak stanowić mogą one interesującą propozycję określenia czynników kształtujących życie człowieka oraz analizy dwoistości w człowieku; zwłaszcza w aspekcie tego, co niezmiennie i tego, co zmienne podczas rozwoju. „Ja podmiotowe” jest niezmiennie, natomiast „Ja przedmiotowe”, które w dużym stopniu utożsamia się z koncepcją siebie, jest zmienne. Rozwój człowieka można wtedy rozumieć jako zmianę tej koncepcji. Zmiana ta jednak – jeśli rozwój człowieka jest procesem celowym – nie może być nieukierunkowana. Zatem „Ja podmiotowe” musi być czymś kierującym, można je nazwać aktywną informacją. Rozwój wtedy będzie polegał na wzrastającej zgodności koncepcji siebie z „Ja podmiotowym”. Zgodność ta – odczuwana jako harmonia wewnętrzna – może służyć jako kryterium oceny prawidłowości rozwoju. Rozwój należy wtedy rozumieć jako współdziałanie „Ja podmiotowego” z „Ja przedmiotowym”. „Ja podmiotowe” wyznacza kierunek rozwoju, a „Ja przedmiotowe” – zmieniając się pod wpływem środowiska oraz decyzji „Ja podmiotowego” – ujawnia potencjały rozwojowe tworzące „Ja podmiotowe”. Wzrastające poczucie wolności wskazuje na prawidłowość rozwoju.

Słowa kluczowe: rozwój, Ja podmiotowe, Ja przedmiotowe, cel rozwoju

Sara Filipiak

87-92

Metody badania pamięci operacyjnej u dzieci przedszkolnych

METHODS OF ASSESSING WORKING MEMORY IN PRESCHOOL CHILDREN

The purpose of the article is to present some types of methods used for assessing four components of working memory in preschool children: phonological loop, visuospatial sketchpad, central executive, and episodic buffer. In the first part, the Baddeley & Hitch (1974) concept of working memory model and the revised model of working memory (Baddeley, 2000) are discussed. The second part outlines the ways of measuring each of working memory's component in the middle childhood phase.

Key words: working memory, methods of assessing, preschool children

Celem artykułu jest zaprezentowanie wybranych metod pomiaru czterech komponentów pamięci operacyjnej: pętli fonologicznej, notatnika wzrokowo-przestrzennego, bufora epizodycznego oraz centralnego ośrodka wykonawczego u dzieci przedszkolnych. W pierwszej części omówiona zostanie koncepcja modelu pamięci operacyjnej Baddeleya i Hitcha (1974) oraz zrewidowany model pamięci operacyjnej Baddeleya (2000). W drugiej części zaprezentowane zostaną metody pomiaru poszczególnych komponentów pamięci operacyjnej w okresie średniego dzieciństwa.

Słowa kluczowe: pamięć operacyjna, metody pomiaru, wiek przedszkolny

Henryk Jarosiewicz

93-102

O wpływie dążeń osoby na losy zawodowe

ON THE IMPACT OF VOCATIONAL STRIVINGS ON CAREER

Vocational outcomes are a product of the decision-making action and spontaneous choices which concern not only objects, but also relations. While human strivings, as very personal and even intimate, still remain rather little researched, they are instrumental to accounting for observable inclinations to spontaneously opt for certain occupational relationships. The author defines vocational strivings as a person's states of being which are relatively enduring products of the subject's dynamisms in relations with the world. As long as the strivings become the content of self-knowledge, they are mentally reflected in the person's vocational inclinations. The inclinations, in turn, give direction to efforts the person undertakes in order to improve his/her situation in life. Making choices under the influence of his/her strivings, a person both has a sense of spontaneity as well as is assured that what s/he seeks meets his/her needs. However, while

decisions on the objects of action are clear and easily explicable within situational frameworks, choices of the objects of wanting, though subjectively explicit, tend to be entirely unclear and difficult to explain. The person knows that s/he has made a choice, but does not know the reasons for it. Elucidating one's own desires and strivings requires an advanced self-knowledge. To objectify strivings is a challenge also for career counsellors. The author puts forward a theoretical framework in which to consider the related phenomena and develops a model in which to account for human activity in the variable contexts of diverse man-world relationships. He also explores how vocational strivings and inclinations influence career paths.

Key words: vocational strivings, inclination, choice, self-knowledge, career path, model of the subject

Los zawodowy jest to wytwór czynności podejmowania decyzji i spontanicznych wyborów, których przedmiotem są nie tylko obiekty, ale też relacje. Ludzkie dążenia, zjawiska bardzo osobiste, a zarazem mało poznane, wyjaśniają obserwowane skłonności do spontanicznego wyboru ważnych dla podmiotu relacji zawodowych. Autor definiuje dążenia jako stany osoby, które są względnie trwałym wytworem przeżycia dynamizmów podmiotu w ich relacjach ze światem. Dążenie są odzwierciedlane mentalnie jako skłonności zawodowe. Skłonności zawodowe ukierunkowują wysiłki osoby, które podejmuje ona w celu poprawy własnego położenia życiowego. Dokonując wyborów pod wpływem swych dążeń osoba ma nie tylko poczucie spontaniczności, ale też przeżywa pewność, iż to, czego chce odpowiada jej potrzebom. O ile jednak decyzje o przedmiotach działania są jasne i łatwo uzasadnialne sytuacyjnie, to wybory przedmiotów chcenia, choć subiektywnie pewne, są często zupełnie niejasne i trudne do uzasadnienia. Człowiek wie, że wybrał, ale nie wie dlaczego. Wyjaśnienie świata własnych pragnień i dążeń wymaga bowiem rozwiniętej samowiedzy. Obiektywizacja dążeń jest również wyzwaniem dla doradców zawodowych. Autor proponuje koncepcję teoretyczną tych zjawisk, przedstawiając model, który wyjaśnia aktywność człowieka w jego rozmaitych i zmiennych relacjach ze światem. Opisuje też, w jaki sposób dążenia i skłonności wpływają na losy zawodowe.

Słowa kluczowe: dążenie, skłonność, wybór, samowiedza, los zawodowy, model podmiotu

Alina Kaluźna-Wielobób, Katarzyna Prochowicz

103-109 **Cechy temperamentalne jako czynnik ryzyka patologicznego skubania skóry**

TEMPERAMENTAL FEATURES AS A PATOLOGICAL SKIN PICKING RISK FACTOR

Pathological skin picking (dermatillomania) is a disorder characterised by repetitive, frequently ritualised, skin picking, scratching, rubbing or pinching, leading to its damage and to stress and problems in social life. The research was aimed at verifying the hypothesis about the connection between pathological skin picking and temperament. 216 women were examined (89-skin pickers and 125-control group). Occurrence and intensity of pathological skin picking was examined with Polish versions of questionnaires: SPS – Pathological Skin Picking Scale (Keuthen & all, 2001), MIDAS – The Milwaukee Inventory for the Dimensions of Adult Skin (Walther & all, 2009). To evaluate temperament characteristics, Temperament Questionnaire was used – Formal Behaviour Characteristics (FCZ-KT) (Zawadzki & Strelau, 1997). People who pick skin are characterised by: higher perseveration, higher emotional reactivity and lower resilience and briskness than people who do not pick skin. Among skin pickers, people who exhibit automatic skin picking are characterised by higher reactivity and lower resilience than people, who exhibit focused skin picking.

Key words: pathological skin picking, dermatillomania, temperament

Patologiczne skubanie skóry (dermatillomania) to zaburzenie charakteryzujące się występowaniem powtarzającego się, często zrytualizowanego skubania, drapania, dłubania, pocierania, klucia lub szczypania skóry, prowadzącego do uszkodzeń tkanek oraz będącego przyczyną stresu i problemów w funkcjonowaniu społecznym. Badania miały na celu weryfikację hipotezy o związkach patologicznego skubania skóry z temperamentem. W badaniach wzięło udział 216 kobiet, w tym 89 z objawami PSP o różnym nasileniu i 125 nie skubiących skóry. Występowanie i nasilenie patologicznego skubania skóry badano polskimi wersjami kwestionariuszy: Pathological Skin Picking Scale (SPS, Keuthen i in., 2001) i The Milwaukee Inventory for the Dimensions of Adult Skin Picking (MIDAS, Walther i in., 2009). Do oszacowania cech temperamentu posłużono się Kwestionariuszem Temperamentu – Formalna Charakterystyka Zachowania (FCZ-KT) (Zawadzki i Strelau, 1997). Badania wykazały, że osoby skubiące skórę charakteryzują się większą perseweratywnością i reaktywnością oraz mniejszą wytrzymałością i żwawością, niż osoby nie skubiące skóry. Wśród osób skubiących skórę te, u których zachowanie to jest zautomatyzowane i przebiega poza kontrolą świadomości charakteryzują się większą reaktywnością i mniejszą wytrzymałością od tych, które skubią skórę świadomie.

Słowa kluczowe: patologiczne skubanie skóry, dermatillomania, temperament

Teresa Rzepa, Ryszard Żaba, Oliwia Jakubowicz

111-118 **Wstyd doświadczany z powodu własnej choroby a satysfakcja życiowa**

SHAME EXPERIENCED DUE TO ILLNESS VERSUS LIFE SATISFACTION

The study aimed at investigating the following: 1) shame level of patients concerning illnesses commonly perceived as “embarrassing”; 2) how these patients evaluate their life satisfaction – assuming that its low level correlates with the high level of shame. Material and methods: The study was conducted in years 2011–2013. Three groups of patients were included into the study, these were: 43 with acne, 43 with psoriasis, 25 with syphilis. The Satisfaction Life Scale (SWLS) by Z. Juczyński (2001) was used in the studies. Moreover, for the purposes of the study our original questionnaire was used. A Kruskal-Wallis test, a χ^2 test, a test comparing two indicators of structure, and a Spearman's rank correlation coefficient were used in the statistical analysis, with $p < .05$ considered as statistically significant. Results: Acne patients found syphilis the most embarrassing, while syphilis and psoriatic patients found AIDS the most embarrassing. Syphilis patients claimed the highest level of shame, while the lowest level was presented by acne patients. Statistically significant differences in the average level of satisfaction with one's life were not observed. Conclusions: These results may be useful in everyday psychological and medical practice, especially in the prevention and therapy of shame, as well as in its pathological consequences.

Key words: shame, shameful disease, life satisfaction

Postanowiono zbadać: (1) jaki poziom wstydu przypisują własnym chorobom pacjenci ze schorzeniami zaliczanymi do wstydlivych; (2) jak chorzy oceniają satysfakcję z własnego życia – przy założeniu, że jej niski poziom koreluje z wysokim poziomem wstydu przypisywanym własnej chorobie. Metody badawcze: Badania przeprowadzono w latach 2011-2013. Do badań właściwych dobrano trzy grupy pacjentów ze schorzeniami mieszczącymi się wśród chorób uznanych za najbardziej wstydlive, tj. 43 osoby z trądzikiem, 43 osoby z łuszczycą oraz 25 chorych na kiłę. W badaniach wykorzystano Skalę Satysfakcji z Życia (SWLS) w adaptacji Z. Juczyńskiego oraz autorską ankietę. Analizy statystycznej dokonano za pomocą testu Kruskala-Wallisa, testu χ^2 oraz testu do porównania dwóch wskaźników struktury, a także – współczynnika korelacji rang Spearmana, zakładając poziom istotności $p < 0.05$. Rezultaty: Za obarczoną największym wstydem chorzy na trądzik uznali kiłę, a pacjenci z kiłą i łuszczycą – AIDS. Największy wstyd swej chorobie przypisali pacjenci z kiłą, a

najmniejszy – pacjenci z trądzikiem. Nie wykazano statystycznie istotnych różnic pomiędzy grupami pacjentów w zakresie średniej oceny satysfakcji z życia. Omówienie wyników: Ustalenia empiryczne mogą być pomocne w codziennej praktyce psychologicznej i medycznej, a zwłaszcza w profilaktyce i terapii wstydu oraz jego patologicznych skutków.

Piotr Szalek

119-128 Autyzm w koncepcji Eugeniusza Minkowskiego

EUGÈNE MINKOWSKI'S CONCEPT OF AUTISM

Eugène Minkowski is a pioneer and one of the most prominent representatives of phenomenological psychiatry. In his conception he discusses autistic symptoms as the results of lived time basic disorder. The concepts used by Minkowski may constitute an ontological basis for psychological terms.

Key words: phenomenology, autism, psychopathology

Eugeniusz Minkowski jest pionierem i jednym z najwybitniejszych przedstawicieli psychiatrii fenomenologicznej. W swojej koncepcji traktuje symptomy autyzmu, jako skutki podstawowego zaburzenia przeżywania czasu przez jednostkę. Pojęcia używane przez Minkowskiego mogą stanowić ontologiczną podstawę dla terminów psychologicznych.

Stanisława Tucholska, Kinga Tucholska, Michalina Gabryś

129-137 Kompetencje temporalne a nieśmiałość– towarzyskość młodzieży

TEMPORAL COMPETENCE AND SHYNESS-SOCIABILITY IN YOUTH

The research revolves around the temporal competences in adolescents characterized by differential rates of shyness and sociability. The authors' attempt was to answer the questions: What kind of differences are present between people characterized by different configuration of traits on the shyness–sociability dimensions? Are there present any relationships between the dimensions of temporal competences, shyness and sociability, and what is their nature? In order to answer those questions was conducted a research which 286 respondents aged 15-18, took part in. The Shyness Questionnaire by Crozier, The Sociability Scale by Eisenberg, Fabes and Murphy, and The Temporal Competences Questionnaire by Uchnast and Tucholska were applied. The results showed that, although correlated, the shyness/forwardness and sociability/unsociability configurations of traits are related to different personal dispositions. Youth pertaining different types according to shyness–sociability dimension differ distinctly in their functioning in the dimension of psychological time. They vary depending on the attitude towards their own past, present, and future, as well as according to the general level of temporal competences. The results support the suggestion of targeting the psychological therapy of shy people at the acceptance of their own past, present and the openness to the personal future.

Key words: temporal competence, shyness, sociability

Opracowanie koncentruje się wokół problematyki kompetencji temporalnych młodzieży o zróżnicowanym poziomie nieśmiałości i towarzyskości. Podjęto w niej próbę odpowiedzi na pytania o to: Jakie różnice w zakresie kompetencji temporalnych występują u młodzieży o różnym układzie cech w wymiarach nieśmiałość – towarzyskość? Czy występują i jaki mają charakter ewentualne związki pomiędzy zmienną kompetencji temporalnych a zmiennymi nieśmiałości i towarzyskości? W tym celu przeprowadzono badania na grupie 286 osób w wieku 15-18 lat. Zastosowano Kwestionariusz Nieśmiałości Croziera, Skalę Towarzyskości autorstwa Eisenberg, Fabesa i Murphy oraz Kwestionariusz Kompetencji Temporalnych Uchnasta i Tucholskiej. Analiza uzyskanych wyników pozwoliła stwierdzić, iż (nie)śmiałość i (nie)towarzyskość, choć jako zmienne powiązane ze sobą korelacyjnie, dotyczą odmiennych dyspozycji osobistych. Młodzież należąca do różnych typów w wymiarach nieśmiałość – towarzyskość wykazuje istotne różnice w zakresie przeżywania czasu psychologicznego. Różni je sposób ustosunkowania do własnej przeszłości, teraźniejszości i przyszłości oraz ogólny poziom kompetencji temporalnych. Uzyskane wyniki badań dają podstawę ku temu, by ukierunkowywać pracę terapeutyczną z osobami nieśmiałymi na kwestie związane z akceptacją własnych przeszłych doświadczeń i sytuacji obecnej oraz otwartości na to, co może przynieść przyszłość.

Słowa kluczowe: kompetencje temporalne, nieśmiałość, towarzyskość

Agata Chudzińska-Czupala

139-148 Filozofia moralna a akceptacja przejawów nieuczciwości akademickiej przez studentów uczelni wyższych

MORAL PHILOSOPHY AND ACCEPTANCE OF DIFFERENT FORMS OF ACADEMIC DISHONESTY BY UNIVERSITY STUDENTS

The article discusses the problem of the conditions of acceptability of different forms of academic dishonesty. A sample of 285 university students from Silesia participated. The analyses are conducted in the context of the chosen dimensions of individual moral philosophy. The results demonstrate that students with different individual moral philosophy differ in terms of acceptance of cheating and plagiarism. The more an individual believes in relativism, narcissism/egoism, Machiavellianism, and cost-benefit calculation, the more she/he accepts cheating and plagiarism. The direction of the future research is shown.

Key words: academic dishonesty, cheating, plagiarism, moral philosophy

Artykuł porusza problem uwarunkowań akceptacji przejawów nieuczciwości akademickiej. Ukazano tu wyniki badań przeprowadzonych wśród 285 studentów uczelni wyższych na Śląsku. Badania koncentrują się na wybranych wymiarach filozofii moralnej jednostki jako czynniku różnicującym poziom akceptacji nieuprawnionego korzystania z czyjejś pracy czyli ściągania i plagiowania. Rezultaty dowodzą, że studenci o różnej filozofii moralnej różnią się w zakresie akceptacji nieuczciwości akademickiej. Wyniki badań niosą ze sobą istotne implikacje praktyczne.

Słowa kluczowe: nieuczciwość akademicka, ściąganie, plagiowanie, filozofia moralna

Augustyn Bańka

149-164 Konstrukcja i wstępna charakterystyka psychometryczna Skali Motywacji Osiągnięć w Karierze (SMOK)

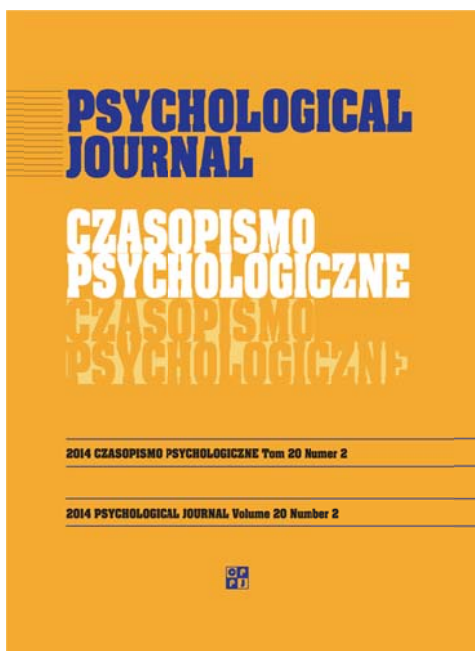
CONSTRUCTION AND INITIAL PSYCHOMETRIC VALIDATION OF CAREER ACHIEVEMENT MOTIVATION SCALE (CAMS)

The issue of career achievement motivation and its measurement was discussed in numerous publications in the context of international careers (Bańka, 2005, 2007; Miąsek, 2009), but so far no similar studies have been carried on people who are about to become adults, and so facing the consolidation of the adulthood status by entering career. This article presents the design and preliminary psychometric characteristics of Career Achievement Motivation Scale (CAMS). It was regarded as measure of causes location of career aspirations in two areas, namely in the sphere of identity-related aspirations of being an adult, and an aspiration-related identity associated with being an active person in the labour market. The study involved 350 people (students) including 183 women aged 21 – 30 years. The development of the scale was carried out in several stages. Exploratory and confirmatory factor analysis was performed on the basis of the collected data and several versions of the scale of the different number of items and factors were tested. Finally, it was found that most satisfactory solutions

of CAMS include the solutions, those consisting of 4 and 2 factors. Confirmatory analysis of the CAMS models, which was completed with the use of Structural Equation Modelling, indicated that the two versions of the elaborated scale are equally good as far as indicators of fitness are considered.

Key words: achievement motivation, career, consolidation of adulthood status, measuring scale, psychometric characteristics
Zagadnienie motywacji osiągnięć w karierze oraz jego mierzenie poruszane było w licznych publikacjach dotyczących kariery międzynarodowej (Bańka, 2005; Miąsek, 2009), ale jak dotychczas podobne badania nie były wykonywane w odniesieniu osób stojących na progu dorosłości, a więc w obliczu konsolidacji statusu dorosłości poprzez włączenie się w karierę zawodową. W artykule została przedstawiona konstrukcja oraz wstępna psychometryczna charakterystyka Skali Motywacji Osiągnięć w Karierze (SMOK). Została ona pomyślana jako miara umiejscowienia przyczyn aspiracji kariery w dwóch sferach, a mianowicie w sferze aspiracji tożsamościowych związanych z byciem osobą dorosłą, oraz w sferze aspiracji związanych tożsamościowych związanych z byciem osobą aktywną zawodowo na rynku pracy. W badaniu udział wzięło 350 osób (studentów) w tym 183 kobiety w wieku 21 – 30 lat.. Konstrukcja skali przebiegała w kilku etapach. Na podstawie zebranych danych wykonano eksploracyjną oraz confirmacyjną analizę czynnikową. Przetestowanych zostało kilka wersji skali z różną liczbą pozycji oraz czynników. Ostatecznie uznano, że najbardziej zadawalającymi rozwiązaniami skali SMOK jest rozwiązanie 4 i 2-czynnikowe z 21 pozycjami. Analiza confirmacyjna modeli skali SMOK wykonana przy użyciu SEM wskazuje, że dwie wersje skali SMOK charakteryzują się równie dobrymi wskaźnikami dopasowania.

Słowa kluczowe: motywacja osiągnięć, kariera zawodowa, konsolidacja statusu dorosłości, skala pomiaru, charakterystyka psychometryczna

2014 VOLUME 20 (2)

Dorota Kubacka-Jasiecka, Piotr Passowicz

171-182 **Dorastanie we współczesności. Postawy, wartości i doświadczenie czasu a kryzysy rozwoju pokolenia po transformacji**

DEVELOPMENT IN CONTEMPORARY TIMES. ATTITUDES, VALUES AND TIME EXPERIENCE VERSUS CRISES OF COHORTS AFTER TRANSFORMATION

The paper takes on the subject of adolescence and maturation in modern times; times of rapid, constantly accelerating changes in the surrounding reality. It focuses specifically on the way in which generations of youths and young adults (i.e. generations „Z” and „Y”) experience the perspective of time and their attitudes to life. The onslaught of changes along with the pervasive stress, anxiety and disorientation penetrating into personal and family life, becomes a source of developmental crises (so called „crises of times”) as well as a basis for forming of specific type of personalities, largely immature social attitudes and value systems. These theses are supported by preliminary results of author’s own empirical research presented in the paper.

Key words: development, development crises, transformation

Inspiracją podjęcia badań nad problemami dorastania we współczesności stały się obserwacje gwałtownych i coraz bardziej przyspieszających przemian otaczającej nas rzeczywistości. Podejmowane w tym kontekście dotychczasowe badania, najczęściej socjologiczne, czy rozważania publicystyczne dotyczące problemów i trudności dorastających w niestabilnej współczesności pozostają mało zadowalające z psychologicznej perspektywy. Przedstawione w opracowaniu badania własne stanowią wstępną próbę ujęcia wybranych aspektów problematyki dorastania we współczesnym świecie w badaniu psychologicznym.

Iwona Butmanowicz-Dębicka

183-189 **Współczesna kultura masowa jako źródło zagrożeń społecznych i degradacji jednostek w świetle teorii Theodora W. Adorno**

CONTEMPORARY MASS CULTURE AS A SOURCE OF SOCIAL RISKS AND THE DEGRADATION OF INDIVIDUALS IN LIGHT OF THEODORA W. ADORNO’S THEORY

Mass culture has been a subject of discussion and debate for many years. Analysis of its effects by Theodore W. Adorno are most critical for the whole of modernity, aiming – in his opinion – to the specific cultural and social self-destruction. Unification of cultural needs, lowering the level of entertainment, infantile art and its collapse are symptoms that herald the collapse of rationality and social decline.

Key words: mass culture, irrationalism, consumption, entertainment, cultural retrogression

Kultura masowa jest od wielu lat przedmiotem dyskusji i sporów. Analiza jej skutków dokonana przez Theodora W. Adorna należy do najbardziej krytycznych ujęć nie tylko samej kultury, ale całej współczesności, zmierzającej – w jego przekonaniu – do swoistej kulturowej i społecznej samozagłady. Ujednoczenie potrzeb kulturowych, obniżenie poziomu rozrywki, infantylicyzacja sztuki i jej upadek są symptomami upadku racjonalności i zwiastunem regresu społecznego.

Słowa kluczowe: kultura masowa, irracjonalizm, konsumpcja, rozrywka, regres kulturowy

Małgorzata Tatała

191-197 **Przestrzeń psychologiczna symbolu religijnego u młodzieży**

PSYCHOLOGICAL SPHERE OF THE RELIGIOUS SYMBOL IN YOUTH

In the current study people at the ages of 12 to 24 were examined to find how psychological sphere of religious symbol (the cross) is formed. Since at this age psychological processes undergo a series of important transformations the perception of symbol changes. Thus, the study is of explorative nature and was based on a structural-developmental model of religiousness by Walesa whose model allowed to define eight parameters of religiousness: religious awareness, religious feelings, religious decisions, bonding with the fellowship of believers, religious practices, religious morality, religious experience and forms of profession of faith. Religious mystery was also taken into account as a part of the definition. There were 240 participants divided into four age groups: 12, 15, 18 and 24 years. Eight domains of

religiousness which refer to the symbol of the cross were determined by ranking method. Moreover, multidimensional scaling allowed to distinguish psychological spheres of symbol as two-dimensional (in 12 year-olds) and three-dimensional (15-, 18- and 24-year-olds). The results show that developmental changes in the perception of the cross are predominantly affected by developments in cognitive processes.
Key words: religious symbol, the cross as a symbol, psychological sphere, adolescence, emerging adulthood (18 yrs & older)

Prezentowany artykuł zawiera wyniki badań dotyczących kształtowania się przestrzeni psychologicznej symbolu religijnego (na przykładzie krzyża) u osób w wieku od 12 do 24 lat. W tym przedziale wieku procesy psychologiczne ulegają istotnym transformacjom i znacząco wpływają na recepcję badanego symbolu. Badania mają charakter eksploracyjny; zostały oparte na strukturalno-rozwojowym modelu religijności C. Walesy. Model ten pozwolił na zdefiniowanie symbolu religijnego w ujęciu ośmiu parametrów religijności zaproponowanych przez C. Walesę: (1) świadomości religijnej, (2) uczuć religijnych, (3) decyzji religijnych, (4) więzi ze wspólnotą osób wierzących, (5) praktyk religijnych, (6) moralności religijnej, (7) doświadczenia religijnego i (8) form wyznania wiary, a wśród nich zwłaszcza poczucia tajemnicy religijnej. Zbadano 240 osób, po 60 w grupie wiekowej: 12, 15, 18 i 24 lat. Wykorzystano metodę rangowania ośmiu dziedzin religijności, odnoszących się do symbolu krzyża w każdej z badanych grup. Zastosowanie metody skalowania wielowymiarowego pozwoliło na wyodrębnienie dwuwymiarowej (u osób 12-letnich) i trójwymiarowej (u osób 15, 18 i 24-letnich) przestrzeni psychologicznej badanego symbolu. Otrzymane wyniki badań ukazują, że zaobserwowane zmiany rozwojowe dotyczące przestrzeni psychologicznej krzyża jako symbolu religijnego są przede wszystkim spowodowane zmianami zachodzącymi w obszarze procesów poznawczych.

Słowa kluczowe: symbol religijny, krzyż jako symbol, przestrzeń psychologiczna, dorastanie, młoda dorosłość

Wioletta Radziwillowicz, Michał Tracz

199-218 **IMAGE OF GOD AND THE FATHER AMONG ADOLESCENT BOYS**

The aim of the study was to analyze the relations between the image of a father and his parental attitudes and the image of God among adolescent boys. The principal assumptions of object relations theory and attachment theory and analysis was carried out in specific groups of adolescents: A group of boys from the resocialization Salesian Education Centre, and a group of boys studying in Salesian Secondary School (Catholic school). In total, 61 boys aged from 14 to 19 years ($M=16.46$, $SD=1.1$) were examined. Methods of the study: *The Parent-Child Relations Questionnaire* (Roe & Siegelman), *God Image Questionnaire* (Lawrence), *Measurement of Religious Concepts* (Gorsuch, 1968), *Scale of God Loving and Control* (Benson & Spilka). The boys from the Education Centre compared with the boys from the Secondary School perceived their father as less loving and more controlling. Father's dominating parental attitudes were: high attitude of rejecting and low attitude of loving. The image of God in both groups did not differ significantly. He was seen as a loving one and the boys from the Secondary School saw him as more controlling and omnipotent than the boys from the Education Centre. The boys from the Education Centre perceive God as less distant and fearful than their own father, whereas the boys from the Secondary School conversely, as more distant and fearful. Relations that were revealed between the image of a father and the image of God, were connected with father's demanding attitude and perception of God as accepting, present, posing challenges for the boys from the Secondary School. For the boys from the Education Centre, the more rejecting the father was, the more God was seen as less omnipotent. These results partially confirm the compensation model (the boys from the Education Centre) and the correspondence model (the boys from the Secondary School).

Key words: Father's image, God image, adolescence, attachment theory, object relations theory

Damian Grabowski, Żaneta Rachwaniec-Szczecińska

219-228 **Konstrukcja i wstępna charakterystyka psychometryczna skróconej wersji Wielowymiarowego Profilu Etyki Pracy (WPEP-s)**
THE SENSE OF COHERENCE AND WORK ETHIC. THE COMPONENTS OF SENSE OF COHERENCE AS PREDICTORS OF WORK ETHIC DIMENSIONS

The article presents the relations between work ethic and the sense of coherence. It is assumed that work ethic is a system of attitudes and beliefs towards work while the sense of coherence is a system of attitudes and beliefs towards life and more precisely towards difficult circumstances of life. The analyses of multiple regression were carried out and the components of sense of coherence, i.e. the meaningfulness, the manageability and the comprehensibility were treated as predictors of seven dimensions of work ethic: Centrality of Work, valuing Hard Work, avoidance of Wasting Time, Anti-Leisure attitudes, Delay of Gratification, Morality/Ethics and Self-reliance. The research was carried out on the sample of 209 employees in different organizations. The analysis of hierarchical multiple regression and dominance analysis showed that the essential predictors of work ethic dimensions (Centrality of Work, avoidance of Wasting Time and valuing Hard Work) are: meaningfulness and manageability. The least important component that explains work ethic is comprehensibility.

Key words: sense of coherence, work ethic, hard work

Artykuł przedstawia konstrukcję skróconej wersji Wielowymiarowego Profilu Etyki Pracy (WPEP), który w wersji podstawowej składa się z 65 pozycji (itemów). Aby skrócić ten kwestionariusz przeprowadzono eksploracyjną analizę czynnikową, obliczono skorygowane współczynniki korelacji item – skala oraz analizowano treść pozycji. Ostatecznie pozostawiono 35 pozycji o wysokich ładunkach czynnikowych oraz wartościach skorygowanego współczynnika korelacji item – skala. Usuwano jednak powtarzające się pozycje o podobnej treści. Skrócona wersja uzyskała zadowalające wskaźniki trafności czynnikowej oraz wskaźniki zgodności wewnętrznej. Przeprowadzone badania pokazują, że skrócona wersja WPEP-s jest podobna do wersji podstawowej WPEP.

Słowa kluczowe: etyka pracy, Wielowymiarowy Profil Etyki Pracy (WPEP), skrócona wersja WPEP

Iwona Koczanowicz-Dehnel

229-236 **William Stern i jego program psychologii personalistycznej**
WILLIAM STERN AND THE PROGRAM OF PERSONALISTIC PSYCHOLOGY

William Stern (1871-1938) an outstanding psychologist and philosopher is noticed in contemporary literature only as the creator of the intelligence quotient. His works in such domains as differential psychology, developmental psychology, and general psychology are neglected. A few attempts to evoke his achievements always bear a label "unjustly forgotten". The article focuses on the presentation of the fundamental research problems in Stern's scientific activity and it is an attempt to elaborate on the reasons for dismissing William Stern's other works.

Key words: Stern, intelligence, personalism, differential psychology, developmental psychology, general psychology

William Stern (1871-1938) – wybitny psycholog i filozof niemiecki – wspominany jest najczęściej we współczesnej literaturze psychologicznej jako twórca ilorazu inteligencji, natomiast zupełnie pomija się jego dorobek w takich dziedzinach psychologii jak: psychologia różnicowa, psychologia rozwojowa oraz psychologia ogólna. Bardzo nieliczne przypomnienia osiągnięć Sterna są zawsze

opatrzone stwierdzeniem: „niesłusznie zapomniany”. Artykuł prezentuje podstawowe problemy badawcze w działalności naukowej Sterna oraz podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie o przyczyny współczesnego zapomnienia jego twórczości.

Słowa kluczowe: Stern, iloraz inteligencji, personalizm, psychologia różnicowa, psychologia rozwojowa, psychologia ogólna

Piotr Szalek

237-246 **Diamonolog narracyjny, czyli Hermansów teoria psychoterapii**

NARRATIVE DIAMONOLOGUE OR HERMANS' THEORY OF PSYCHOTHERAPY

The article is concerned with Hermans' theory also called 'narrative theory'. It contains many contradictory notions and contaminations. The author suggests the solution of theoretical problems by using methods of research different from applied contemporarily.

Key words: psychology, narration, research

Damian Grabowski

247-257 **Konstrukcja i wstępna charakterystyka psychometryczna skróconej wersji Wielowymiarowego Profilu Etyki Pracy (WPEP-s)**

THE CONSTRUCTION AND INITIAL PSYCHOMETRIC DESCRIPTION OF THE SHORT FORM POLISH VERSION OF MULTIDIMENSIONAL WORK ETHIC PROFILE (WPEP-S)

The article presents the construction of the short form Polish version of Multidimensional Work Ethic Profile (WPEP-s). The original version of Multidimensional Work Ethic Profile (WPEP) consisted of 65 items. To shorten the questionnaire, (1) Exploratory Factor Analysis (EFA) was carried out, (2) Item-to-Total Correlations (ITC) test used and (3) content analysis was carried out. In the end, 35 items of the highest factor loadings and ITC values were applied. However, the items of similar and repeated content were removed. The short form received satisfactory indicators of factor validity and internal consistency. Confirmatory Factor Analysis (CFA) showed satisfactory fit of data to seven-factor theoretical model, which was the basis for creating 65-item version. The studies carried out show that the short form of WPEP-s is similar to the original 65 items version of WPEP.

Key words: work ethic; Multidimensional Work Ethic Profile (MWEP) – Polish version; MWEP – short form

Artykuł przedstawia konstrukcję skróconej wersji Wielowymiarowego Profilu Etyki Pracy (WPEP), który w wersji podstawowej składa się z 65 pozycji (itemów). Aby skrócić ten kwestionariusz przeprowadzono eksploracyjną analizę czynnikową, obliczono skorygowane współczynniki korelacji item – skala oraz analizowano treść pozycji. Ostatecznie pozostawiono 35 pozycji o wysokich ładunkach czynnikowych oraz wartościach skorygowanego współczynnika korelacji item – skala. Usuwano jednak powtarzające się pozycje o podobnej treści. Skrócona wersja uzyskała zadowalające wskaźniki trafności czynnikowej oraz wskaźniki zgodności wewnętrznej. Przeprowadzone badania pokazują, że skrócona wersja WPEP-s jest podobna do wersji podstawowej WPEP.

Słowa kluczowe: etyka pracy, Wielowymiarowy Profil Etyki Pracy (WPEP), skrócona wersja WPEP

Ewa Wojtyna, Marta Banout, Katarzyna Popiołek

259-265 **Objawy depresyjne a więź emocjonalna z chorym u opiekunów pacjentów z otępieniem alzheimerowskim**

DEPRESSION AND EMOTIONAL BOND WITH PATIENT AMONG CAREGIVERS OF ALZHEIMER PATIENTS

Depression symptoms and emotional bond in caregivers of the Alzheimer's disease patients. Taking care of a person with the Alzheimer's disease (AD) is associated with bearing high psychophysical costs by family members and close friends of the patient. The aim of this study is to explore the intensity and type of the depression symptoms in caregivers, depending on the type of emotional bond they had with the patient. Method and measurements: this was a cross-sectional study using questionnaires administered among 115 people who had been caregivers of an AD patient for at least one year. Participants filled in the Beck Depression Inventory and the Patient-Caregiver Relationship Strength Thermometer. Results: 67.8% of participants were in the risk group for affective disorders. There were high levels of somatic symptoms associated with depression, and relatively low levels of affective symptoms – anxiety and low mood. Somatic depression symptoms were twice as likely when the caregiver experienced a severe sense of loss ($OR=2.05$). Better memories associated with previous experiences with the patient was conducive of somatic depression symptoms ($OR=1.76$) and reduced the likelihood of intense affective symptoms ($OR=.83$). Conclusions: The type of depression symptoms depend on the nature of patient-caregiver relationship. An analysis of a sense of loss and experiences with the patient before the onset of disease allows to predict the risk of somatic and affective symptoms of depression, which allows to apply an appropriate differential diagnostics and further psycho- or pharmacological support.

Key words: Alzheimer disease, caregivers, depression, closeness, sense of loss

Sprawowanie opieki nad osobą z otępieniem alzheimerowskim należy do czynników wiąże się z wysokim ryzykiem poniesienia psychofizycznych kosztów przez opiekunów, będących rodziną lub bliskimi przyjaciółmi pacjentów. Celem badania było określenie nasilenia i rodzaju objawów depresyjnych u opiekunów pacjentów z chorobą Alzheimera w zależności od charakteru więzi emocjonalnej opiekuna z chorym. Badanie miało charakter przekrojowy, kwestionariuszowy i objęto nim 115 opiekunów osób z chorobą Alzheimera, zajmujących się swoim podopiecznym od co najmniej jednego roku. Badani wypełniali Termometr Siły Relacji Opiekun-Chory oraz Inwentarz Depresji Becka. 67.8% badanych znalazło się w grupie ryzyka zaburzeń afektywnych. Bardzo nasilone okazały się być depresyjne objawy somatyczne, natomiast stosunkowo słabo nasilone były objawy afektywne – lęk i obniżenie nastroju. Wystąpienie somatycznych objawów depresyjnych było dwukrotnie bardziej prawdopodobne w przypadku silnego poczucia straty u opiekuna ($OR=2.05$). Lepsze wspomnienia przeszłych doświadczeń z chorym zwiększały prawdopodobieństwo pojawienia się objawów somatycznych depresji ($OR=1.76$) i zmniejszały prawdopodobieństwo pojawienia się nasilonych objawów afektywnych ($OR=.83$). Rodzaj objawów depresyjnych zależy od charakteru relacji opiekun-chory. Analiza poczucia straty i doświadczeń z pacjentem sprzed okresu zachorowania pozwala przewidywać ryzyko wystąpienia somatycznych lub afektywnych objawów depresji, co z kolei umożliwiłoby objęcie opiekunów odpowiednią diagnostyką różnicową oraz dalszym adekwatnym wsparciem psycho- lub farmakoterapeutycznym.

Słowa kluczowe: choroba Alzheimera, opiekunowie, depresja, bliskość, poczucie straty

Irena Krupka-Matuszczyk, Maciej Matuszczyk

267-271 **Psychopatologiczne oblicza żaloby**

PSYCHOPATHOLOGICAL ASPECTS OF GRIEF

Grief is an emotion, which is caused by the loss of a close relative. Most often occurs as depression or anxiety. Prolonged depression requires psychotherapy and pharmacotherapy.

Key words: psychopathology, grief

Żaloba jest emocją, która spowodowana jest stratą osoby bliskiej. Najczęściej występuje, jako depresja lub zaburzenia lękowe. Przedłużająca się depresja wymaga psychoterapii i farmakoterapii.

Słowa kluczowe: psychopatologia, żaloba

Urszula Bielecka, Beata Mirucka

273-279 Psychologiczna analiza przeżyć osób po stracie zwierzęcia towarzyszącego

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF GRIEF EXPERIENCED AFTER THE LOSS OF A COMPANION ANIMAL

Grief after the loss of a companion animal is very often a phenomenon that is socially misunderstood and unaccepted. However, research proves that grief in its process and intensity is very similar to grief after the death of a close person. It happens mainly because while developing a positive attachment relation with a companion animal, one builds at the same time its inner representation. The companion animal becomes then: 1) a significant object, supporting the development and well-being of its owner, or 2) a selfobject, whose function is to reinforce the feeling of cohesion, self-esteem, and continuity of the individual. The aim of this theoretical article is a psychological analysis of the personal experience after the loss of a companion animal. The psychodynamic approach constitutes the basis of the consideration: both the object relations theory and the psychology of self.

Key words: grief, companion animal

Żaloba po stracie zwierzęcia towarzyszącego jest często zjawiskiem społecznie niezrozumiałym i nieakceptowanym. Badania natomiast wykazują, że w swoim przebiegu i intensywności jest bardzo podobna do żaloby po śmierci osoby bliskiej. Dzieje się tak głównie dlatego, że człowiek rozwijając ze zwierzęciem pozytywną relację przywiązania, buduje jednocześnie wewnętrzną jego reprezentację. Zwierzę towarzyszące staje się wtedy: 1) obiektem znaczącym, wspierającym rozwój i poczucie dobrostanu swojego właściciela, czy też 2) selfobiektem, którego funkcja polega na wzmacnianiu poczucia spójności, wartości i ciągłości podmiotu. Celem tego teoretycznego artykułu jest psychologiczna analiza przeżyć podmiotu po stracie zwierzęcia towarzyszącego. Podstawę rozważań stanowią ujęcia psychodynamiczne: teoria relacji z obiektem oraz psychologia self.

Irena Iskra-Golec, Wanda Osikowska, Patrycja Siemiginowska, Jan Przetacznik

281-292 Relacja praca/rodzina, wypalenie zawodowe i zdrowie u pracujących na zmiany strażników miejskich

WORK-FAMILY RELATIONSHIP, BURNOUT AND HEALTH AMONG SHIFT WORKING MUNICIPAL POLICE OFFICERS

Nowadays the number of non-standard shift work systems increases. Shift work itself creates particular conditions for functioning of the family and could be the source of both: conflicts and crisis in professional, family and personal domains of workers' life. Therefore it is necessary to find an effective way of balancing family and work life. The aim of this study is to present results of research of 90 married male municipal police officers. 86,5% of them had at least one child in the household. They were employed in slow and fast rotating shift work systems with respectively: 8- and 12-hour shifts. Means of age and work experience were 37,2 years ($SD=7.1$) and 10.7 years ($SD=6.5$). The research has focused on work/family and family/work facilitation and conflict (*Work-Family Spillover*, Grzywacz & Marks, 2000), burnout (*Maslach Burnout Inventory-General Survey*) and job satisfaction (*Minnesota Job Satisfaction Questionnaire*). In this study subjective health was measured with regard to digestive and cardiovascular symptoms. The research results show that exhaustion (important element of burnout) could be explained in a great proportion ($R^2=60\%$) by work/family conflict, work/family facilitation and family/work conflict. Among the three of them the strongest predictor of exhaustion is work/family conflict, described as negative job bearing on family life. Exhaustion leads to decrease of job satisfaction and decrease of subjective health and therefore the conflicts among the family and work roles could result in poorer health. The findings of this study suggest that it is crucial for shift workers employed in non-standard shift work system to balance work and family domains.

Key words: shift work, work-family relationship, job satisfaction, burnout, health

Współcześnie obserwuje się wzrost zastosowania niestandardowych systemów organizacji pracy. Systemy te, a w szczególności praca zmianowa, narzucają okresowo konieczność pracy w porach przeznaczonych na życie społeczne, co może stać się przyczyną konfliktów oraz kryzysów zarówno w sferze zawodowej, rodzinnej jak i osobistej pracowników. Nabiera zatem coraz większego znaczenia problematyka godzenia wymagań sfer życia rodzinnego i zawodowego. Celem badań była weryfikacja modelu badawczego dotyczącego znaczenia relacji praca/rodzina dla zadowolenia z pracy, wypalenia zawodowego i w konsekwencji poczucia zdrowia u pracujących na zmiany strażników miejskich. Przebadano 90 żonatyh mężczyzn, w zdecydowanej większości (86,5%) z co najmniej jednym dzieckiem na utrzymaniu. Pracownicy ci byli zatrudnieni w wolno oraz szybko rotujących systemach zmianowych o ośmio i dwunastogodzinnych zmianach roboczych. Średni wiek badanych wynosił 37,2 lat ($SD=7.1$), a średni staż pracy zmianowej – 10,7 lat ($SD=6.5$). Relację praca/rodzina zbadano za pomocą Skali Wzajemnego Wpływu Pracy i Rodziny (*Work-Family Spillover*, Grzywacz i Marks, 2000; Grzywacz i Bass, 2003), wypalenie zawodowe przy zastosowaniu *Maslach Burnout Inventory – GS*, (Schaufelli i in., 1996). W badaniu zadowolenia z pracy posłużono się *Kwestionariuszem Zadowolenia z Pracy* (Weiss, Dawis, England i Lofquist, 1967) a do badania poczucia zdrowia zastosowano *Skalę Subiektywnego Zdrowia* zaczerpniętą z zestawu technik do badań nad pracą zmianową (*Standard Shiftwork Index*, Burton i in., 1996). Uzyskane wyniki poddano analizom korelacji oraz analizom regresji wielokrotnej. Wykazano, że szczególnie ważny składowy element syndromu wypalenia zawodowego: wyczerpanie emocjonalne, w dużym stopniu ($R^2=60\%$) można wyjaśnić konfliktem praca/rodzina, facylitacją praca/rodzina oraz konfliktem rodzina/praca. Pierwszoplanowym predyktorem wyczerpania emocjonalnego okazał się konflikt praca/rodzina. Konflikty pomiędzy pełnieniem ról zawodowych i rodzinnych mogą przynieść w dalszej konsekwencji negatywne skutki zdrowotne, gdyż – jak wykazało badanie – wyczerpanie emocjonalne prowadzi do obniżenia satysfakcji z pracy i do zmniejszenia poczucia zdrowia. Wykazane w badaniu prawidłowości przemawiają za potrzebą poszukiwania sposobów godzenia ról rodzinnych i zawodowych, szczególnie u osób pracujących w nietypowych formach organizacji czasu pracy.

Słowa kluczowe: praca zmianowa, relacja praca/rodzina, zadowolenie z pracy, wypalenie zawodowe, zdrowie.

Wanda Osikowska, Aneta Cichosz, Jan Przetacznik

293-304 Wpływ ekstremalnie niskich temperatur na psychikę człowieka – wybrane problemy

THE INFLUENCE OF EXTREME LOW TEMPERATURES ON HUMAN PSYCHE – SELECTED ISSUES

Cryotherapy is one of the oldest methods of physiotherapy. Currently, the low temperature therapy is recommended especially in the illnesses of motor organs. An increasing amount of patients qualified for cryogenic treatment accounts for the people with disease on the basis of neurology. From the medical standpoint, favorable results of treatment with extreme low temperature are known for a long time. Several researches related to influence of cryotherapy on psyche in mentally ill people were also conducted. However, we still do not possess enough knowledge about the influence of extreme low temperatures on the psyche of mentally healthy people. The presented article is expected to begin filling in this gap. Our research can be divided into two parts. The aim of the first one was obtaining the answer

to the question if the extreme low temperature had the influence on the process of attention in mentally healthy people. There were 30 subjects of the research aged 24 – 75 years (16 females and 14 males) with rheumatic illnesses, which were under general organism cryotherapy treatment. The research tool was Toulouse-Pieron Test. The subjects were investigated twice: just before the treatment and immediately after leaving the cryotherapy chamber. The statistical analyses showed beyond all doubts that in the second investigation the patients were solving the test tasks faster than in the first investigation. Changes in all indicators describing the rate and precision of work are not only significant but also, what is important, they reach high dimensions. The aim of the second part of our research was to obtain the answer if extreme low temperature influences the level of anxiety in subjects. The experimental group consisted of 140 subjects aged 28 – 74 years (71 females and 69 males). They were the patients with rheumatic illnesses who attended the set of 10 general organism cryotherapy treatments. The control group consisted of 40 subjects with similar illnesses who were not under any cryotherapy treatment. In this group there were 19 females and 21 males aged 28 – 74 years. The research tool was STAI Inventory used to measure anxiety as a state and as a trait. All the subjects were investigated twice with a 24 days interval. The statistical analyses pointed out that one of the results of general organism cryotherapy is lowering the anxiety level both as a state and as a trait. Presented results of the research can constitute the starting point to broadly conducted research on the influence of extreme low temperatures on mental functions in healthy people.

Key words: cryotherapy, attention, anxiety as a state, anxiety as a trait

Krioterapia należy do najstarszych metod fizykoterapii. Leczenie niskimi temperaturami obecnie zalecane jest w szczególności w schorzeniach narządu ruchu. Coraz liczniejszą grupę pacjentów kwalifikowanych do zabiegów kriogenicznych stanowią również osoby z chorobami o podłożu neurologicznym. Krioterapię stosuje się również profilaktycznie w ramach tzw. odnowy biologicznej np. u sportowców. Od strony medycznej pozytywne skutki leczenia ekstremalnie niskimi temperaturami znane są już od dawna. Prowadzono również nieliczne badania dotyczące wpływu krioterapii na psychikę u osób psychicznie chorych. Natomiast o wpływie ekstremalnie niskich temperatur na psychikę osób zdrowych psychicznie nadal niewiele wiadomo. Niniejsza praca ma stanowić początek wypełnienia tej luki. Przeprowadzone przez nas badania można podzielić na dwie części. Celem pierwszej części było uzyskanie odpowiedzi na pytanie czy ekstremalnie niskie temperatury wpływają na proces uwagi u osób zdrowych psychicznie. Przebadano 30 osób w wieku 24-75 lat (w tym 16 kobiet i 14 mężczyzn) ze schorzeniami reumatologicznymi poddanych zabiegom krioterapii ogólnoustrojowej. Narzędziem badawczym był test Toulouse-Pierona. Pacjenci byli dwukrotnie badani: bezpośrednio przed zabiegiem oraz bezpośrednio po opuszczeniu komory kriogenicznej. Analizy statystyczne wykazały w sposób nie budzący wątpliwości, że w drugim badaniu pacjenci rozwiązują zadanie testowe szybciej i dokładniej niż w badaniu pierwszym. Zmiany wszystkich wskaźników opisujących tempo i dokładność pracy nie tylko są istotne ale – co ważne – osiągają duże rozmiary. Celem drugiej części badań było uzyskanie odpowiedzi na pytanie czy ekstremalnie niskie temperatury wpływają na poziom lęku u osób badanych. Grupa eksperymentalna liczyła 140 osób w wieku od 28 do 74 lat (w tym 71 kobiet i 69 mężczyzn). Były to osoby ze schorzeniami reumatologicznymi uczestniczące w serii 10 zabiegów krioterapii ogólnoustrojowej. Grupę kontrolną stanowiło 40 osób z podobnymi schorzeniami nie poddanych zabiegom krioterapii. W grupie tej było 19 kobiet i 21 mężczyzn w wieku od 28 do 74 lat. Narzędziem badawczym był Inwentarz STAI służący do pomiaru lęku-stanu i lęku cechy. Wszystkie osoby przebadano dwukrotnie w odstępie około 24 dni. Analizy statystyczne wykazały, że jednym z następstw krioterapii ogólnoustrojowej jest obniżenie poziomu lęku zarówno jako stanu i jako cechy. Przedstawione wyniki badań mogą stanowić punkt wyjścia do szeroko zakrojonych badań nad wpływem ekstremalnie niskich temperatur na funkcję psychiczną u osób zdrowych psychicznie.

Słowa kluczowe: krioterapia, uwaga, lęk jako stan, lęk jako cecha

Augustyn Bańka

305-318 **Bezdecyzyjność kariery jako psychospołeczny wzór tranzyjacji do dorosłości: Konstrukcja i charakterystyka psychometryczna Skali Decyzyjności Kariery**

CAREER INDECISIVENESS AS A PSYCHOSOCIAL PATTERN OF TRANSITION TO ADULTHOOD: CONSTRUCTION AND INITIAL VALIDATION OF CAREER INDECISION SCALE

This article reports the development and initial validation of the 24-item Career Indecision Scale (CIS) developed by A.Bańka (2007). The 24-item scale of the CIS points to criteria that young Poles, university graduates, incorporate in their decision-making process when delaying the start of a professional career. In the four validation studies, on two different samples of students graduating from universities, the psychometric properties of the CIS were tested. In the first study 5 factors of CIS were distinguished on the basis of the EFA: 1 – Indecision Generalized, 2 – Indecision Informational, 3 – Indecision Emotional, 4 – Indecision Crystallizational, 5 – Indecision in Autonomic Action. In the second study CFA was conducted by using SEM modelling. The results show acceptable goodness of fit of the five factor model of CIS (RMSA = .089). The third and fourth study conducted in the same samples of students graduating from universities verified evidence in favour of convergent validity. In summary, the findings provide initial support of the use of the Career Indecision Scale in the domain of initialising vocational career.

Key words: career indecision, scale validation, transition to adulthood, school-to-work transition

Prokrastynacja jako przekładanie na jutro tego, co ma być zrobione dzisiaj jest dobrze znanym zjawiskiem w życiu codziennym. W wysiłkach zmierzających do zrozumienia charakteru prokrastynacji w różnych dziedzinach życia zgromadzono w ostatnich kilku dekadach bardzo dużą liczbę badań. W tym artykule podjęto próbę oceny prokrastynacji procesu przejścia z edukacji zawodowej do pracy, będącej wyrazem postępowania dorosłości. Dwa przedstawiane badania analizują prokrastynację zdefiniowaną operacyjnie jako bezdecyzyjność kariery u polskich studentów kończących studia i podejmujących życiową decyzję typu „Progres w rozwoju kariery zawodowej czy prokrastynacja?” W Badaniu 1. Przeprowadzono analizę zależności między postawami wobec kariery zawodowej i statusami dorosłości (Brzezińska, Piotrowski, 2010) a bezdecyzyjnością kariery. Analiza ścieżkowa (N=366) przeprowadzona dla modelu z dwiema zmiennymi niezależnymi - poczucie samoskuteczności w karierze oraz przywiązanie do zawodu jako predyktory bezdecyzyjności kariery - wykazała, że jest on bardzo dobrze dopasowany (RMSEA=.000). Wielokrotna regresja krokowa wykazała, że dwie zmienne wyjaśniają łącznie około 10% wariacji bezdecyzyjności kariery. Z kolei wielokrotna regresja krokowa dla pięciu badanych statusów dorosłości (Podejmowanie Zobowiązań, Identyfikacja z Zobowiązaniami, Eksploracja Wszereż, Eksploracja w Głęb, oraz Eksploracja Ruminacyjna) wykazała, że dwoma najważniejszymi predyktorami tożsamościowymi bezdecyzyjności kariery są Podejmowanie Zobowiązań i Eksploracja Ruminacyjna. W Badaniu 2. Analizy wielokrotnej regresji krokowej, mające na celu ustalenie mocy predykcyjnej dla każdego z czynników Wielkiej Piątki, wykazały że wyjaśnianiu wariacji bezdecyzyjności kariery największy udział mają Neurotyzm i Ekstrawersja.

Słowa kluczowe: bezdecyzyjność kariery, walidacja skali, przejście do dorosłości, przejście do pracy